

THEATER EN BASISCHOOL

Theater en basisschool, staan in voor opvoeding en cultuurverruiming bij de mensen. Theater heeft als doelstelling : op een dramatische manier vorm geven aan inhouden, mensen en situaties. De basisschool heeft als doel een gestileerde basis te leggen ter bevordering van de algemene ontwikkeling van het kind. Beide hebben dezelfde drijfveer, namelijk de algemene ontwikkeling van de mens verruimen. Of deze instituten bij elkaar aansluiten wordt hier niet beantwoord aan de hand van cijfers en enquêtes. De bedoeling van dit artikel is wél een gestileerd overzicht te geven van wat theater op de basisschool mag zijn.

Theater als didactisch of pedagogisch hulpmiddel

Net als een leesmoment, een kijkmoment, onderzoeksmoment of luistermoment, kan drama een werkvorm zijn met een sociale en/of cognitieve functie.

De sociale functie van het dramatische moment begint vanaf het moment dat er samen toneel of voorbereidende toneel oefeningen worden gehouden in de klas.

In een dramatisch moment met sociale functie kunnen gevoelens en relaties van kinderen aan bod komen. Thema's als verveling, ruzie, verliefdheid, huiswerk maken, thuis, kunnen aan de hand van uitgespeelde scènes verrijkt zijn, zowel voor het kind als voor de leerkracht. Het kan de kijk op de gevoelens van het kind te verruimen.

Om de vastzetting en de concretisering van leerstof beter te verwezenlijken kan drama worden aangewend. Zo kan men :

- In de geschiedenisles een fragment "uit het leven van.." voorbereiden en spelen.
- Vraagstukjes concretiseren door ze in de klas te laten spelen.
- Dialoogvormen laten spelen.
- Reisgids spelen in een vreemd land.
- De weg van de waterdruppel spelen.
- Hoofdletters vormen.

Deze voorbeelden zijn zeker niet nieuw. Dat is een positieve vaststelling. Dramatische werkvormen kunnen op verschillende momenten als een volwaardige werkvorm worden aangewend in de klaspraktijk. Leiding, begeleiding en een gefundeerde keuze van het dramamoment zijn noodzakelijk. Het doen en het willen verder doen heeft de grootste kans op slagen.

DIT IS EEN VOORBEELD

a. Beginsituatie

N.a.v. een klasgesprek over natuurbehoud in het 5de leerjaar kwamen deze vier gedragsregels op bord :

1. wilde bloemen en planten laten we groeien.
2. onze afval laten we niet achter in de natuur.
3. we respecteren de dieren, hun nesten en hun woonplaatsen.
4. we tonen interesse voor de natuur als we er ook iets over lezen of opzoeken.

b. Doelstellingen

- De leerlingen laten nadenken over hun taak in natuurbehoud door :

1. foute gedragingen in de natuur en de intenties tot dat gedrag, die door de lln. zijn aangebracht, kunnen dramatiseren in een afgewerkte scène.
  2. naar de scènes kijken, de intenties van het foute gedrag in die scène kunnen achterhalen en neerschrijven.
  3. het juiste gedrag in de natuur en de intentie tot dat gedrag kunnen dramatiseren in een afgewerkte scène.
- Bij onduidelijkheid over een bepaalde intentie, kunnen aangeven wat er spelmatig zou moeten veranderen om de intentie duidelijker te maken.

c. Duur

Eén lestijd.

d. Materiaal

- 1 fiche per groep. (zie bijlage)
- blikjes, papierjes van snoep...
- leesboeken en naslagwerken over de natuur.

e. Lesverloop

1. Vorbereidingsmoment

- De klas wordt verdeeld in groepen. (max. 4 lln/groep)
Elke groep krijgt 1 fiche. (fiche bij de secretaris van de groep)
- De lln. lezen het foute gedrag dat op de fiche is geschreven en bespreken de mogelijke intenties die tot dat foute gedrag kunnen leiden. De intenties worden kort genoteerd op de fiche.
- De lln. verwerken de intenties die ze hebben neergeschreven in scènes. Elke intentie in één scène van ± 2 minuten.

2. Spelmoment

Dit deel is repetitief voor elke groep.

- Groep 1 speelt zijn eerste scène.

- Groepen 2-3-4 schrijven de intentie tot fout gedrag op die zij denken te zien in scène 1.
- Groep 1 speelt zijn tweede scène.
- Groepen 2-3-4 schrijven de intentie tot fout gedrag op die zij denken te zien in scène 2.
- Er volgt een controlefase om na te gaan of de gespeelde intenties overeenstemmen met de geobserveerde intenties.
- Er volgt een evaluatiefase waarin wordt nagegaan waarom die bepaalde intentie sterk tot uiting kwam of waarom juist niet.
- Groep 2 is nu aan de beurt.

3. Slotmoment

Elke groep speelt nu de goede gedragsregel en de intentie tot dat gedrag, rekening houdend met de voorgaande evaluaties.

Theater als voorstelling

Op veel lagere scholen wordt toneel gespeeld. Variërend van een kerstspel tot een kindermusical over popmuziek. Dit onderdeel is dus opnieuw niet nieuw noch vernieuwend. Het heeft alleen de bedoeling een 3-tal werkvormen te structureren om, misschien, tot een beter resultaat te komen.

De eerste en wel belangrijkste stap op weg naar een vertoning, is de juiste keuze van het stuk. De keuze wordt o.m. bepaald door :

- Is het stuk een bestaand toneelspel geschreven door de leerkracht of door een ander auteur, of spelen we een toneelspel dat geheel of gedeeltelijk is opgebouwd door de kinderen.
- Welke materiële mogelijkheden zijn er voorhanden : ruimte, belichting, muziek, kleren,...
- Welke tijdspanne is er voorzien tussen de eerste bijeenkomst en de voorstelling.
- Hoeveel tijd kan er worden vrijgemaakt voor repetities.
- Welk spelmatig, cognitief, sociaal niveau hebben de kinderen waarmee gewerkt wordt.

Maak deze niveaubepaling eerlijk op. Overschat de kinderen niet op spelmatig niveau. Dit sluit echter niet uit dat de leerkracht moet werken aan een spelmatige niveauverhoging.

Deze opsomming is niet volledig, sommige punten overlappen elkaar. Een eerlijk en ernstige voorbereiding verlicht het werk tijdens de oefenperiode aanzienlijk.

Het verdere verloop naar de voorstelling toe hangt af van de keuze : ofwel speelt men een bestaand toneelstuk, ofwel wordt met de spelers een toneelstuk opgebouwd. In beide gevallen wordt een planning, een leidraad, opge maakt die vanaf de eerste repetitie tot de voorstelling zoveel mogelijk wordt gevolgd.

De voorbereiding voor een bestaand toneelstuk verschilt wel van dat voor een toneelstuk waarbij geïmproviseerd wordt.

De voorbereiding voor een bestaand toneelstuk kan er als volgt uitzien :

- de einddatum wordt vastgelegd.
- er wordt een tijdschaal opgemaakt met tussenresultaten. Aangezien zo'n voorbereiding tamelijk veel tijd in beslag neemt, is het heel belangrijk dat er tussendoelen worden vooropgesteld.
- men legt vast welke opdrachten men meegeeft aan de kinderen en wanneer men dat doet. De kinderen werken dus thuis verder.
- welk materiaal is er nodig en wanneer is dat nodig ?
- wie komt wanneer naar de repetities. Er worden duidelijke afspraken gemaakt : tijdsduur, stilte en concentratie.
- er kan worden gezorgd voor een warming-up geconditioneerd op het werkonderdeel van de repetitie.

Kiest men daarentegen voor improvisatie, dan ziet de voorbereiding er als volgt uit :

- de einddatum wordt vastgelegd.
- het onderwerp wordt bepaald. Men kan werken met een begrip als uitgangspunt : angst, het kasteel, ruzie, gehandicapten.
- er kan eerst een verhaal worden bedacht dat spelenderwijs wordt uitgebouwd met allerlei gevoelens en begrippen.

Een mogelijke opbouw rond het vertrekpunt gehandicapten ziet er zo uit :

- in een gesprek, door improvisaties gaat men na in hoeverre de spelers vertrouwd zijn met het onderwerp.
- er wordt informatie ingewonnen door interviews, bezoeken, lectuur, TV-programma's.
- De informatie wordt verwerkt in improvisaties.

De improvisaties worden uitgebouwd tot een voorstelling. Een andere mogelijkheid bestaat erin om volledig fantastische improvisaties te maken vanuit de spelerskern om zo een geheel te creëren dat aansluit bij de eerste voorbereiding. Men moet er wel voor zorgen dat alle improvisaties worden vastgelegd op papier of film.

Na de voorbereiding volgt de voorstelling.

Daarbij wordt gezorgd voor een duidelijke planning.
Dit kan een concept zijn :

TIJD	WIE	WAT GEBEURT ER	WAT NODIG	LICHT	MUZIEK	OPMERKINGEN

Beide werkvormen hoeven niet strikt gescheiden te blijven. Een bestaand toneelstuk kan worden aangevuld met improvisaties. Improvisaties kunnen worden aangevuld met fragmenten van een bestaande tekst. Leegtes en hiaten zijn er bijna overal. Om tot een resultaat te komen is een voorbereiding, een planning noodzakelijk en daaruit groeit de ervaring om theater op school tot een afgewerkte voorstelling te maken.

Theater op school

De derde vorm van theater en basisschool kan een pleidooi zijn om professionele kindertheaters méér kans te geven binnen een schoolbeleid.

De belangrijkste vraag, het financiële aspect terzijde gelaten, is : wat wordt er verwacht van het theater ?

Komt het theater enkel een voorstelling geven of komt het theater een voorstelling geven met voor- of naverwerking. Er kan gepraat worden over welke inhoud het theater moet bieden en vanuit welke doelstelling het theater wordt gevraagd. Theater kan meer zijn dan een uur ontspanning. Het theater kan aansluiten of als basis dienen van een project of belangstellingspunt.

Met school naar theater

Een bewuste theaterkeuze maken, vraagt een open ingesteldheid van directie en leerkrachten en een financiële inspanning van de school als instelling.

De vraag wordt nog prangender. Het antwoord... misschien. Dit overzicht geldt niet alleen voor de basisschool. Wel kan er worden gezegd dat de basis voor theater spelen en interesse wekken voor theater, in de lagere school en in de kleuterklas kan beginnen.

Guy Bonne, Patronagiestraat 66, 9950 Waarschoot

Bijlage 1 : fiches voor de groepen.

GROEP 1
1. Wilde bloemen en planten nemen we mee.
_____
_____
_____
2. Alval laten we achter in de natuur.
_____
_____
_____
3. We houden geen rekening met de dieren en hun omgeving.
_____
_____
_____
4. We vertellen zomaar iets over hetgeen we zien in de natuur.
_____
_____
_____

BIBLIOGRAFIE

Deze literatuurlijst bevat een aantal werken die een belangrijk steunpunt kunnen zijn om met theater te werken in de klas.

Enk, Frits : Stel je voor ! Expressie door woord en gebaar.
Nijgh en Van Ditmar Educatief. 's-Gravenhage, 1981

Keyssel, Pat : Bewegingsexpressie met kinderen.
Cantecleer. de Bilt, 1979.

Moore-Stolk, Ira-Marianne : Dramatische vorming in de klas.
Praxis 20. Malmberg. Den Bosch, 1980.

Van Dijck, Marcel : Dramatiseren.
De toneelcentrale Bussum, 1986.

Van Dijck-Rosier, Marcel-Ton : Speel d'r eens mee... Mogelijkheden van dramatisch spel als werkvorm in het basisonderwijs. De toneelcentrale B.V. Bussum, 1979.